

LJUBLJANSKI ČASNIK.

№ 21.

Vtorik 11. Rožnika

1850.

„Ljubljanski časnik“ izhaja vsak teden dvakrat, in sicer vtorik in petek. Predplačuje se za celo leto pri založniku Jožefu Blazniku 6 gold., za pol leta 3 gold., za četrt leta 1 gold. 30 kraje. Za polletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odraja še 15 kraje. Celoletno plačilo za pošiljanje po cesarski pošti znesse 7 gold., za pol leta 3 gold. 30 kraje, za četrt leta 1 gold. 45 kraje. — Vsaka cesarska pošta prejme naročilo in denar, in ako se na pismo zapise, da so naročniki denarji (Pränumerationsgelder) v njem, ni treba nič postojne plačati.

Vradne naznanila.

Njegovo veličanstvo je z najvišjim sklepam 28. veliciga Travnja t. l. sodnemu slugu v Senožečah v Krajnski kronovini Jožefu Gulinu, za od njega v vihartni noči med 6. in 7. Proscencam t. l. z lastno življenja nevarnostjo izpeljanim otenjem c. k. majorja Molnarja in njegove rodbine od smrti sreberni križček za zasluge s krono premilostivo dodeliti blagovolilo.

V Ljubljani 8. Rožnika 1850.

15. dan t. m. bo distriktna komisija za oprostitev zemljiš v Kočevju v djavnost stopila.

To se sploh na znanje da.

V Ljubljani 4. Rožnika 1850.

Od predsedništva c. k. deželne komisije za oprostitev zemljiš.

11. t. m. bo XI. del, II. tečaja 1850 deželni in vradni lista za krajnsko kronovino izdan in razposlan.

Ta del zapopade edino številko 242, namreč razglas c. k. krajnskiga poglavarstva od 30. maliga Travnja 1850 zastran srenjam izročeniga napravljanja domovinskih listov kot pisem za pristojnost in kot potnih listov.

V Ljubljani 9. Rožnika 1850.

Od c. k. vredništva deželni zakonik in vladni lista za krajnsko kronovino.

3. Rožnika 1850 je bil izdan in razposlan VIII. del deželni zakonik in vladni lista za krajnsko kronovino, ki zapopade:

Naznanjenje zapopada postav in ukazov v delih XLVII—L občnega državnega zakonika in vladni lista. — Ukaz c. k. krajnskiga poglavarstva od 21. maliga Travnja 1850. Izgotavljevanje pravice prezentacije, iz cerkveniga in šolskiga patronata izvirajoče, če srenjam gre, po srenjskim odboru. — Razglas c. k. krajnskiga poglavarstva od 30. maliga Travnja 1850. Podaljšanje obroka za zamenjavo bankovcev po enim in dva goldinarja stareji oblike.

6. Rožnika 1850 je bil izdan in razposlan X. del deželni zakonik in vladni lista za krajnsko kronovino, ki zapopade:

Naznanjenje zapopada postav in ukazov v delih LI—LV občnega državnega zakonika in vladni lista. — Ukaz c. k. krajnskiga poglavarstva od 7. veliciga Travnja 1850. Dovoljenje državnim gojzdniskim vradnikom, v svoji službi lovski meč nositi.

Politiške naznanila.

Avstrijsko cesarstvo.

Austrijska. Kantonski poglavarji so povelje dobili, si prizadevati, da bo mogoče srejske predstojnike do konca t. m. zvoliti.

Po razglasu ministerstva denarstva od 13. maja so najemniki manjših posestev oprosteni od davka dohodkov. Za leta 1850 je tedaj pripušeno, da najemnik kakiga posestva od

svojih dohodkov, ktere mu posestvo nese, ne bo nobeniga davka plačeval, ako nima nobenih drugih takih dohodkov, ki so temu davku podverženi, ako svoje polje sam obdeluje, in če je njegova najemšina tako majhna, da 20. del čistiga zneska naj manjšiga dohodkiniga davka ne doseže, ki je za tisto srenjo, v kateri najemšina leži, odločen.

Gospoda, Matija Poppenberger, fajmošter pri sv. Leopoldu in Jovan B. sta civilniga in vojaškiga poglavarja barona Weldna prosila, da bi jim dovolil katoliško-politiški časopis izdajati. On pa nju prošnje ni uslišal.

Pogovori, ki so se že lansko leto med avstrijsko in turško vlado začeli, da bi avstrijska vlada od turške brodovje v Egiptu kupila, je kakor se čuje, turška vlada spet pričela; težko pa, da bi iz tega kaj bilo, ker francoska in angleška vlada kakor lansko leto tudi letos tega ne boste pripustile.

Horvaška. „Südsl. Ztg.“ piše: Kakor iz Dunaja zvemo, je gospod Ivan Mažuranič za višjiga državniga zastopnika za Horvaško in Slavonsko izvoljen. Po našem mnenju bi bilo komej mogoče kakiga boljšiga moža za to opravilo zbrati, ker gospod Mažuranič ima vse lastnosti izobraženja, ktere ga za to visoko službo posebno pripravljajo, in on je tudi pri narodu posebno obražan.

Česka. Železnica od Prage do Lobožica se je 1. junija odperla.

Galicia. „Czas“ pripoveduje, da se je na Dunaju sklenilo, da bo cela Galicija nerazdeljena kronovina; v zadevi političke administracije se bo pa v tri okrožja razdelila, glavne mesta tih okrožij bodo Lemberg, Przemysl in Krakovo.

Tirolska. Društvo „Radecky“ imenovano je vojskovodju Radeckemu imenik družbenikov in naznanilo svoje delavnosti poslalo. Radecky mu je sledeči dopis poslal:

Kdo ne pozna mož nepremakljive zvestobe in junaške hrabrosti, verle močne može tirolske zemlje? — Kakor očete v letih 1805 in 1809 sim tudi sinove let 1848 in 1849 vedno v prvih verstah vidil, ker je veljalo za čast domovine, za cesarja in dobro pravico.

Vam in vsim zlahtnim ženam krasne dežele, združenim v dobrodeljno bratovsko ljubezen serčno srečo in živo zahvalo.

Verona, 23. maja 2850.

Grof Radecky, vojskodja.

Na Tirolskem je šolsko svetovavstva sostavljeno. Svetovavci so razun profesorja Böhma sami duhovni.

Ogerska. „Pester Morgbl.“ naznani, da so tisti poslanci, ki niso v Debrečin šli, že vsi spušeni, in da se je preiskovanje zoper nje opustilo.

Dan na dan se najdejo nove pisma in druge reči iz ogerske vojske, ki so velike važnosti za tiste, ki se bodo lotili ogersko revolucionarno dobo popisati. „Reichsztg.“ prinese 5. junija pismo Košuta, ki ga je Bemu na Sedmograško pisal. Ker marsikaj imenitniga zapopade ga tudi mi naznanimo:

Ogerski poglavar generalu Bemu.

Debrečin, 23. aprila 1849, zvečer ob sedmih.

Z veselo zahvalo prejemem ravno Vaše radostno naznanilo od 19. t. m. da ste Lugos posedli; vendar ker gospodu generalu za ta nov izid svitliga napredka na bojnem polju svojo odkritoserčno zahvalo izrečem, se ne moram zderžati generalu serčno priporočiti, se v nikakoršne administrativne in denarstvene zadeve spušati, ampak se oestro naloge vojskovodstva deržati, ki bo vam neumerjočo bojno slavo in moje dežele neomejeno zahvalo prinesla.

Že večkrat sim gospoda generala prosil, in spet moram reči, da mi je neporajtanje te moje serčne prošnje v tolike težave pripravilo v zadevi Erdelja, da se bodo one po večletnim prizadevanju in z tisuč neprijetnostimi komej poravnale.

Zlo žalostne nasledke bi imelo, ako bi se te težave tudi čez Banat raztegnile.

In vonder ste, gospod general, neposlušaje mojih serčnih prosenj, koj pri prvi stopnji v Karanšebesu finacijsko administrativni ukaz zglasili, ki mora naj večji zmešnjavo v denarstvu dežele napraviti, ki med milijoni dobro mislečih, domovini zvestoudanih ogerskih prebivaveov, ki so tako neskončno terpeli, ki svojo kri za svobodo domovine prelivajo, naj večji nezadovoljnost ali pa popolnoma razrušenje ogerskiga denarstva storiti mora.

Menim namreč ponižanje cene soli na tri goldinarja, in pri tem jo še obljubite ponizati. Sedmograško ima to pravico iz svojih solnokopnih jam že stoletja, ker je pa cena soli drugod po deželi razna, bi se morala finančna meja postaviti, ki bi meje cene soli od drugiga kraljestva ločila.

Tedaj, prosim gospod general, kje bo zdaj po Vašem ukazu ta meja? Nikjer. — Tedaj je ta celi ukaz, ki po nikakem ne sega v vaše meje, celo finančno vravnavo v brezimno zmešnjavo vergel. Težave ste mi napravili, iz kterih se znabiti ne bom mogel skopati, ktere bi me znale tako dalje pripraviti, da bi iz svoje službe stopil: ker ali je potreba, da to dobroto celi deželi, ali le nekterim krajam skažem. Ako se prvo zgodi, niste le gospod general z vašim razglasom 12,000,000 gold. državni denarnici odtegnili, ampak ta bo mogla še na-
verh tega 4—5,000,000 skode terpeti, ker bi sol po celem Ogorskem le z veliko zgubo zamogli po 3 gld. prodajati; boljše bi bilo, da bi vse solnokopne jame v nemar pustili.

Ako bi pa ta razglas le za nekatere kraje veljavo imel, kaj bi bil nasledek tega? Nič drugiga, kakor da bi se ljudstvo operlo, ljudstvo bi mi očitalo, da sim oče puntarjev, in da sinovam domovine, ki so blago in drago za domovino žertvovali, enako ne ljubim.

Tedaj vidite, gospod general, kam bi to peljalo. Menil sim sol sicer po celi deželi nekoliko ponizati, al brez skode državne denarnice.

Meni se v glavi meša zavolj te zmešnjave, ktero ste v teh zadevah napravili, tako da ne vem, kaj mi je početi.

Ne morem se zderžati, ker imam oblast vas, gospod general opomniti, se zanaprej v nobene politiško administrativne in finančne zadeve otikati, kar tudi noben drug ogerski general ne dela, ampak samo z vojsko se pečajte.

Gospod general, Vi mi predloge naznanujete, kako prizanesljivo se mora z zmaganimi ravnati. Milost in prizanesljivost je plačilo za tiste, ki so se dobro skazali, milost na nepravem kraju je pa nož, ki se sovražniku poda, da ga noprotniku v serce vtakne.

Pri tem se moram na Sedmograško ozreti, zoper sovražnike se ne sme prelepo ravnati, de se krivica prijetam ne godi.

Vi ste Saksam odpušenje podelili. Ako bi bili Vi napovedali Saksam, če orožje odložete, zvestobo Ogram prisežete, če poroštvo daste, de se boste zanaprej mirno zadržali, če naložene denarje odrajtate, privatno škodo, katero ste storili, povernete (ker odškodovanja privatne škode nima nobeden pravice od države tirjati), bo vam vlada prizanesla, in jez, general Bem, bom za vas prosil. Na tako vižo bi bili Vi mir v deželi obderžali in meni bi bilo mogoče milostljivo ravnati, na tako vižo pa, kakor ta reč sedaj stoji, mi bodo Saksi novo rusko armado na glavo nakopali, to je gotovo.

Gospod general, tako stoji na Sedmograškem, nezadovoljnost Szeklerjev je strašno zrasla, ker ste preveč milostljivi proti sovražnikom, ste se naj bolj zvestim prijetam zamerili.

Verli Szeklerji so na pragu punta, in jez moram poterditii, de imajo oni pravico k takimu početju.

Zakaj so verli Szeklerji zoper Avstrijo orožje zgrabili? ker je Avstrija njih državljanske naprave razrušila, njih svobodo vničila in jih vojaškemu poglavarstvu podvergla. Za Boga! v naj hujšem času niso Szeklerji toliko prestali, kakor zdaj, ko brezštevilni vojaški poveljniki eden to, drugi spet kaj družiga ukazuje, tako de je ljudstvu že v brezup pahnjeno, ki z puntam žuga. Szeklerji so orožje zgrabili, ker so se že naveličali vedno vojaki biti. Gospod general, vi pa ste ukaz razglasili, ki je zoper sklepe narodniga zbora, ker morajo ravno toliko vojakov za vojsko dati.

Ako gospod general mislite, de take povelja nam Szeklerje udane store, se zlo motite; ako ne pomagam, boste le kmalo vidili, de bo Sedmograško svojo mater sterlo.

Torej je moja sveta dolžnost zdaj ukaze dajati, ki mir na Sedmograškem uterdujejo, in pri tem bo moje terdno pravilo, de bom pred drugim pravičen proti svojim prijetam, in še le potem, ako mi pravičnost in zagotovljenje miru v deželi pripusti, bom tudi sovražnikom milostljiv.

Teoretiška milost svojim sovražnikom skazovati, jo mnogokrat naj večji trinožstvo zoper nedolžne. De se zamorejo politiške razmere v deželi dobro vladati, je treba, razmere dežele dobro poznati, in jez jih poznam, sim po volji naroda poklican, vladati, sim odgovornost vladarstva prevzel, moram tedaj gospoda generala opominjati, v moje opravila ne segati, in mi spolnenje težke dolžnosti ne nemogoče storiti.

V zadevi Sedmograškiga ravno mislim razglase naznaniti, po katerih se bodo politiške gosposke postavile in vojaške poveljstva ne bodo imele o teh rečeh nič več opraviti. Zadolosti imam na izdaji Saksov in Valahov, nočem de bi še Szeklerji punt napravili.

Kar pa Banat zadene in vojaško mejo, se čisto vojaških opravil deržite, drugo pa meni, naznanite, kar bi se bilo tudi že do zdaj imelo zgoditi.

Kar cena soli zadene, storite vaš razglas kolikor morete neškodljiv, zagotovite pa prebivavcam v pomirenje, de se vlada ravno s

tem peča, in de bo o pravem času to reč naznanila.

Vošila valaško-banaškiga mejniga polka bom skerbno preudaril in kolikor mogoče k sercu vzel. Vlada je v zagotovljenje prihodnjiga blagostanja vojaške meje že take sklepe storila, ki bodo tamošnje prebivavce zadovoljili, kmalo jim bom sklepe naznanil.

V čast si štejem Vam naznaniti, de bo gospod Török, deželni komisar in mestni poglavar v Aradu, ki je za vladniga komisarja celiga Banata namenjen, za oskerbljenje vaše armade skerbni.

Glavna armada je sovražnika 19. t. m. pri Kolni in Konkurencu zmagala in 4 milje dalje zagnala, en bataljon je vjela, celi škadroni Poljcov so orožje odložili, posebno veliko so sovražni grenadirji terpeli. Posada v Komarnu je več mostov napravila, de bodo zamogli naši vojaki do nje; menim de so naši že v Komarnu in de je glavna armada Avstrijancam že za herbtam.

Iz Galicije se pa sliši, de je 3000 sovražnih mož do Munkača priderlo, povsod ni mogoče armad postaviti.

General Dembinski je poveljnik na meji Galicije, ravno sim namenil, mu 12,000 vojakov poslati.

Prizanesite mi te besede, potrebne so se mi zdele. Zagotovim Vas neomejeniga spoštovanja.

Sedmograško. „Magyar Hirnap“ prinese novico iz Hermanstadta od 19. maja, de bodo 28. maja imenitni posveti pod predsedništvam deželniga poglavarja, barona Wohlgemutha, katerih predmet je odškodovanje tlake, ki je v ozki zvezi z prihodnjim blagostanjem dežele.

Tuje dežele.

Bosniška meja. 19. maja je prestopil lončar M. Cačulović z svojo robo turško mejo, de bijo tukaj z sadjem zamenil. Prišel je v turško vas Jasenice in je tam pri enem prebivavcu ostal, ki ga je radovoljno sprejel in mu tudi pičlo večerjo dal. Po noči gre lončar k svojemu konju, ki je bil 30 stopinj od tod privezan in se zraven njega vleže. Preden se dan napoči, pride en človek ravno iz te hiše k njemu in mu plajš vzame. — Lončar se zbudi, zagrabi tatu in mu plajš iz rok sterga. Ker tat vidi, de je lončar močnejši od njega, vzame svojo malo puško v roke, pomeri na lončarja in ga tako rani, de bo težko obstal. Njegovi tovarši, ki so v ravno tisti vasi prenočili, so ga na konja posadili, pridejo v Bihač in se tam pri gosposki oglasijo, ter sodniku celo dogodbo razodenejo; oni pa so za odgovor dobili: „Lejte no, kaj mi zato moramo — naj bi pa ne bil tje šel“. Taka pravica je v Bihaču. V vas Zlopoli pridejo kardela in počnejo vsake sorte silodeljstva. Ubogi raja prosi milosti, al pri tej priložnosti jih pet ranejo in eniga moža in eno ženo umore. Tako ubogiga raja sedaj grozoviti Turki tlačijo in on mora še več jarm nositi kakor ga je prejšnje čase nosil; tako dalje je prišlo, de naši ljudje, ki imajo potne liste, ne smejo prosti po Bosni hoditi, ker Turki se nikogar ne boje, ker nimajo nobene postave.

Poljska. 1. junija je ruski car Varšavo z velikim knezam zapustil in se v Petrograd podal.

Nemška. Iz Berlina se 1. junija piše: Pisanje, ki se je pred nekterimi meseci tukaj izdalo pod naslovom: „Der deutsche Fürsten-Kongress“ (Berolin, pri W. Hertzu), zapopade imenitne naznanila tistih dogodb, ki v današnjih dnevih niso brez gotovih politiških vzrokov sostavljene. To pisanje, katero je Dr. Haekle izdal, je tudi neposredno iz našiga ministerstva zunanjih zadev prišlo, pri katerem je imenovan za tajnika postavljen. V teh naznanilih zvemo pervikrat popolno in resnično zaznavanje kraljeviga govora, s katerim je v Bero-

linu zbrane kneze nagovoril. En stavek kraljeviga govora posebno razodene, zakaj de se Prusija za vojsko pripravlja v razmeri z Avstrijo. Kralj pravi, kakor sledi: Zveza z Avstrijo je neogibljivo za Nemčijo potrebna, prijaznost z cesarsko državo je prvi pogoj zoper revolucijo; nikdar pa ne more svetovati, se tirjanju ukloniti, katero bi neodvisnosti nemških vlad in blagostanju nemškiga ljudstva nevarno bilo. Ako bi cesarska vlada tako dalje šla, pravice, ki bi iz daljšiga obstoja nemške zveze kakor se zdi izvirale, z oboroženo roko tirjati, bi pruski vladar vedil, kar je njegova kraljeva dolžnost. Nikdar se ne sme razsodba kake pravice med zveznimi udi z vojsko storiti, torej Prusija ne bo in ne more te razsodbe z orožjem storiti itd.

Ta stavek, ki dozdej še ni bil znan, torej se tudi ni od njega nič govorilo, nič pisalo, zapopade samo podkladne (hypothetische) premene, katerih namen se zamore pomiriven imenovati. Pruski kabinet za naj večji važnost spozna, na Nemškem v zastopnosti cesarske vlade napredovati. Vojske zavolj kakih pravic v nemških zadevah ne bo Prusija zbudila, in med Avstrijanci in Prusi se ni vojske bati.

Skorej po celi pruski državi so pruski vojaki za vojsko pripravljeni. Ravno tako se terdnjave v Silezii in na Saksonskem z velikim prizadevanjem in kolikor naj bolj hitro se zamorejo v vojskino stanje pripravljajo. Ker se pa te priprave na enkrat v vsih krajih države gode, ne morejo zoper kako posebno reč namenjene biti. Armado na prusko-avstrijsko mejo postaviti, od tega se je že, kakor je znano, pred enim letom govorilo, in zdi se, kakor de bi se še zdaj to ne izpolnilo, akoravno ima že celi 8. vojaški oddelk povelje, na mejo odriniti.

* „Posener Ztg.“ pripoveduje, de je v nekem nemškem mestu nek jetnik lih zraven čuvaja iz ječe všel. De bi ga spet vjeli, je tamošnja vradnija v svoji službeni gorečnosti tri druge jetnike poslala ga loviti, katerih pa se ve de, nobeniga več nazaj ni bilo. Le v Nürnbergu se je nekdašnji večji vradniška umnost pokazala, ko so eniga na višale peljali in rabeljna niso mogli dobiti, so hudodelniku 20 gold. dali in ga — spustili, de bi se sam obesil.

* Tiskarna postava je na Pruskem razglasena. Poštno oskerbništvo ima pravico na razne časopise naročila ne vzeti. Zunej Prusije izdane časopise zamore minister notrajnih zadev prepovedati. Kaveije se bodo vpeljale. Pri tretji obsodbi zapade cela kavcija.

* Kralj je zbrane poslance v zbornici razpustil. Iz tega se jasno vidi, de je saksonska vlada od zveze 26. maja odstopila.

Laška. Tisti rimski vojaki, ki so med zadnjo revolucijo zvesti ostali, bodo posebne častne znamenja dobili.

* Na Neapolilanskem bodo vse posestva politiških begunov državi zapadle. V naj novejši dobi je kralj več politiškim obsojencam prizanesil.

* V Turinu se bo pismo od vsih piemonteških škofov podpisano razglasilo, ki je enaciga zapopadka kakor je bilo turinskiga nadškofa. Ministerstvo si prizadeva to razglasenje ustaviti, de mu ne bo potreba vsih škofov zapreti.

* Sveti oče papež se zoperstavi vpeljavi sikardiške postave kakor tudi zapretju turinskiga nadškofa.

* Turinski nadškof noče naložene kazni (500 lir) plačati.

* Na Neapolilanskem so vojaki zbrani; boje se vstaje; vstavi žuga velika nevarnost.

* Turinski nadškof Franzoni je bil na ministersko povelje dva dni popred iz ječe spuščen, kakor je odločen čas pretekel. Neizrečeno ljudi ga je prišlo pozdravit.

* V Palermi je po noči 18. maja nemir vstal. Oboroženo kardelo se je mestu bližalo, posada mu je nasproti šla. Boj je več ur terpel, vstajniki so bili popolnoma pobiti.

* Sveti oče je 20. maja v seji od Avstrije sledeče govoril:

Naznanimo vam, častiti bratje, gotovo veliko tolažbo, ki je nam v tolikih skerbih podana, ker smo od naredb našiga naj ljubejšega sina v Kristusu, avstrijskiga cesarja Franca Jožefa, naznanilo dobili, po katerih je v svoji veliki pobožnosti po želji in tirjanju naših častitih bratov, škofov njegove velike države, v naj večji slavo svojiga imena in med vriskanjem pobožnih, združen z svojimi ministri katoliški cerkvi željno pričakovano svobodo podelil. Damo torej imenovanemu cesarju in kralju zaslužno zahvalo, za tako častito in katoliškemu knezu vredno delo, in se z njim v gospodu veselimo; tudi terdno upamo, da bo ta tako pobožen vladar v svojem imenitnem delu napredoval in ga doveršil in svojim slugam za katoliško cerkev krono postavil.

Iz poljske meje se 25. maja piše: Nekaj časa sem so vojaki nehali tu skoz potovati, na Poljskem stoji cela armada v treh ležiših, namreč v Varšavi, v Lovicu in v Kališu; na vsakem teh treh krajev je okrog 25.000 vojakov. Razun treh so na Poljskem tudi za stražo na mejah potrebni kozaki in posade v terdnjavah, ki so kakih 35.000 mož močne. Velike armade so pa še na Litavskem in v Volhynii in sicer poleg velikih cest, ki proti zahodu in jugu peljete.

Francoska. Telegrafsko naznanilo pove, da je ministerstvo francoske republike narodnemu zboru predlog storilo, da bi dovolil predsedniku republike službo za 3 milijone frankov na leto povišati.

Turška. Telegrafsko naznanilo pove, da se iz Rumelije v Travnik 18.000 vojakov pričakuje. Pravijo, da je bilo bosniškemu vezirju zavdano.

* Turška vlada si je namenila nekoliko vojaških bark v adrijsko morje poslati; dozdaj še nikdar ni nobena turška vojaška barka v adrijsko morje prišla.

Podonavske knezovine. Spet je nekoliko ruskih vojakov podonavske knezovine zapustilo, in ni dvombe, da jih bo skorej le 10.000 vsih skupej v knezovinah. Kaj je Rusiji na tem ležeče, ako ima nekoliko tisuč več ali manj vojakov v knezovinah? Ako bi čas prišel, je v dveh do treh tednih 100.000 Rusov v knezovinah; ne stoji zastoj 400.000 vojakov od reke Memel do Pruta. Revšina je v teh krajih strašna. Blagodarjene dežele so popolnoma pokončane od zatiravcev. Taka nadloga je po zimi, da bi Irči nad njo stermeli. To je sad močne vstaje leta 1848.

Razne naznanila.

— V Sisku je imela neka šala strašne nasledke. V neki privatni hiši je bilo več mladih ljudi skupej in so šale uganjali. 17 let stara hišna hčerka vzame v roko star samokres, in je mislila, da ni nabit, in je v šali pomerila na nekiga mladenca. Ta se pred njo vstopi in svoje persi nasproti postavi, deklica pa ni zamogla zarijaveliga petelina sprožiti. Potem mu poda samokres in tirja od njega, da naj nanjo pomeri. Komej prime mladenec za samokres, ko se že sproži in krogla predere nesrečni deklici persi, tako da je bila brez rešitve zgubljena. Samokres so za tako pokvarjen spoznali, da ga še takrat niso izročili, ko je bil obsedni stan napovedan.

— Novice iz južniga Ogerskiga pravijo, da se je v nekaterih krajih spet hud legar pričel. Bati se je zares te bolezn na Ogerskem. V

Pragi in po deželi na Českem je pa kolera vedno hujši, ki se prav za prav od lani ni nehala.

— 15. t. m. se boste v ljubljanskem gledišu dve slovenski igri, ako kak poseben zažrežek ne pride, igrate. Ti igri pa še ne bodo plačani igralci, ampak rodoljubne gospodične in gospodje iz posebne ljubezni do miliga domačiga jezika igrali. Ena igra se imenuje: „Ključek je od smerti vstal“, poslovenil J. N. — druga pa „udova in udovec“, poslovenil J. B. Med prvo in drugo igro se bodo kake pesmi vredile.

— Pripoveduje se, da bodo v Temešvaru trije novi časopisi začeli izhajati: en serbski, en rumanski in en nemški.

— Cesar je ministru denarstva gosp. baronu Krausu in ministru notrajnih zadev gosp. Dr. Bahu veliki križ Franca-Jozefoviga reda podelil.

— Perviga julija bo začel v Pešti nov slovenski časopis izhajati, in se bo z kmetijstvom pečal. Vredoval ga bo Juri Pejko.

— Rusko c. zemljopisno društvo v Petrogradu je gosp. Vuka Stefanovića Karadžića za dopisovavnega uda zvolilo.

— V Terstu se je društvo ustanovilo, kteriga namen je denarje za pogrebe nabirati. Vsak, ki v Terstu stanuje, zamore v to društvo stopiti, naj bo ktere koli si bodi vere in kakovostnega koli stanu, ako še 50. leta ni spolnil, in ako je popolnoma zdrav in če ima dobro ime pri ljudeh. Vsak ud, ko pristopi, mora 1 gold. 30 kr. v družbeno denarnico plačati, razun tega pa vsaki mesec na prvo nedeljo še 20 kr. donesti. Zato pa dobi vsak ud, ko je bolan, ali če ni več za delo, na dan 40 kr. Ako kak ud umerje, dobi njegova žlahta 20 gold. za pogreb. Potem mora vsak ud 20 kr. odrajtati, če kdo družbenikov umerje, in ti denarji se potem ženi in otrokam umerliga izročijo. Kdor v plači za dva mesca zaostane, se iz družbe zbrise.

— Za brod Radecky se je že mnogo nabralo. Iz vsih krajev se denarji v ta namen pošiljajo.

— „Insprucker Ztg.“ prinese čudno dogodbo, ki se je na Tirolskem pripetila, namreč: Nekoliko let je že, kar je en mlinar svojo ženo zapustil in se na pot podal. Na poti zamenja potne bukve z nekim drugim človekom, ki je bil tudi mlinar. Prigodi se pa, da poslednji umerje, in tako pride vradno naznanilo na dom perviga mlinarja, da so ga pokopali. Žena se torej v drugo omoži, ima z drugim možem tri otroke. Sedaj pa pride nje prejšnji mož spet na dom. Čudno je on gledal v svoji hiši okrog, ko je vidil, kaj se je zgodilo, in kaj je žena počela?

— Tolikokrat smo že naznanili, da se bo ban Jelčić v Zagreb podal, al vsakbart smo se zlagali; on je še zdaj na Dunaju in ne bo šel na Horvaško, dokler ne bodo vse postave za Jugoslovane pri ministerstvu dognane.

— Jugoslavenske Nov. pišejo od 5. t. m. — Sinoč smo dobili poziv v slovensko gledališče — v Terst, kjer se je za ta namen odbor sastavil, ki bo v dvorani slovenskiga društva igre dajal. Pervo predstavljanje je imelo biti v nedeljo 2. maja. Igrati bi se bilo imelo: „Tat v mlinu, ali Slovenec in Nemec“. Mi smo že večkrat pohvalili verlo prizadevanje teržaških Slovanov: to početje poterdni na novo naše besede in suje novo hvalo na naše teržaške brate, kterim vošimo iz cele duše naj boljši pospeh.

— „Serbske novine“ prinesejo načert za napravo parobrodskiga društva v serbski knezovini. Društvo je namenilo glavnico od 50.000 gld. v srebru na delnice nabrati. Vsaka delnica bi veljala 50 gold. Društvo se bo za te denarje en parobrod ali njih več priskerbilo, da pospeši občno vzajemnost med Zemunom, Belgradom in v obče po Donavi in Savi.

— Iz Bačke se piše v „Jugosl. Nov.“. Ni

zadosti, da je Bačka v pretečenem letu mnogo terpela, tako, da jo mnogo in mnogo bogatinov na beraško palico prišlo, ampak že spet božja šiba novo kazni obetuje, ker se je nebrojno kobilic prikazalo; sicer si ljudje vse prizadenejo, jih kolikor mogoče, pokončati, pa vse je zastoj, kolikor jih pomore, toliko jih še za njimi ostane. Do zdaj so še male, brenčelnu podobne, kaj pa bo takrat, ko izrasejo in se na polja spuste? Ves živež, ki zdaj tako lepo stoji, bodo požerle.

To vam zato pišem, da boste v vaše novine uverstili in opomnili, da naj se naši ljudje pripravijo za lov, ako bi se utegnili te nemili gosti proti vaši domovini obrniti.

— Nek nemški časopis piše, da je nek lepo oblečen človek h kralju v Studgartu hotel iti, straža ga pa ni pustila, torej je začel čez kralja hudo zabavljati. Vjeli so ga, in pri njem razno skrito orožje dobili, tedaj je bil sodništvu izročen.

— Tudi okrog Rima se toliko kobilic znajde, da se vlada primorana vidi, z vso skrbljivosti jih zatirati.

— Oest. Cor. naznani, da je „holowna ruska rada“ svoje seje za negotov čas odložila.

— V Ljubljani na celovski cesti so te dni pri kopanju na več mertvaških trug zadeli. Obolusov so že več nabrali, iz kterih se vidi, da so truge v četrtem stoletju pod zemljo prišle. Tudi eno mertvaško glavo z vencam ovito so v eni trugi najdlji.

— Benetke so 2 milijona lir za novo posojilo podpisale.

— Vojaški poveljnik na Ogerskem bo te dni po celi ogerski deželi potoval in za ta čas vojaško poveljstvu knezu Lichtensteinu izročil.

— Pariški cerkveni časopis prinese novico, da mislijo farne občine v Parizu turinskemu nadškofu drag zlat križ v dokaz sočutja podariti.

— „Osserv. Dalmato“ naznani, da so bili poslanci, ktero je mesto Zader v Terst na cesarja poslalo, prav prijazno sprejeti, in da jim je cesar obljubil, Dalmacio obiskati, ko mu bodo državne opravila dopustile.

— Na Francoskem so več skrivnih fabrik, v kterih smodnik delajo, zapazili in več oseb zavolj te dogodbe zaperli.

— Okrog Smyrne, Magnezije in Odemisa se je veliko kobilic prikazalo, in akoravno je bilo že mnogo pomorjenih, je vendar le malo upa, da bi se zamogle setve rešiti.

— V „Grazer Ztg.“ se piše: V Mokronogu na Krajnskem gre en kmet nekiga dne po duhovna, da bi prišel njegoviga sosedu obhajati, in stopi v cerkev, da bi duhovna tam počakal. Ko stopi noter, zagleda v žagradu potovajočiga ključarskiga podmojstra, ki je ravno cerkveno dragotino pobiral. Kmet se zažene na tatu, in začne neskončno vpiti, tat, kteriga je za vrat zagrabil, še hujši rujove; sosedu od vsih strani skupej prilete in ga h gosposki ženejo. Med potjo pade tatu iz žepa nekaj cerkveniga zlata; še le zdaj ga kmetje bolj natanjko preiščejo, najdejo pri njem umetne ključke in pravico, s ktero je zlato koj raztopil, tedaj dvignejo palice, in tatu do smerti nabrišejo.

— Znano je, da je cesar Ferdinand cel čas svojiga življenja namenil v Pragi stanovati. Zatorej je bila tudi denarnica njegoviga veličanstva te dni na Hradštinu spravljena, in stanovanje in verti bodo kmalo dokončani, ki se zanj delajo.

— „Srbske novine“ pišejo: Te dni je Morlora Medanović v Zemun prišel. On misli tukaj zgodovino Černogorcev izdati, na kteri je že več let delal in zraven černogorske pisemne pregledal in po deželi obilno potoval.

— 4 junija je cesar Ferdinand z cesarico Ano iz Prage v Inspruck se podal.

LEPOZNANSKI LIST.

Tri želje.

(Ljudska pravljica.)

Enkrat je Bog podal se iz nebes,
De b' obiskal človekov čudno zmes,
Kjer reveži živé med bogatini,
Pa le hudobnežem se sreča hlina.

Že pozno je viharo noč bilo,
Ko dež lije, in grom hrúši strašno,
V bogati hiši praznijo police,
Terk, terk! na durih moker starček kliče.

„Kdo je?“ skoz okno vpíje gospodar,
De je berač, pokaže bliska žar,
„Poberi se, jez nimam oštarije,
Ako ne, ti sultan stari vrat zavíje“.

S solzni v očeh, se mož poda čez pot,
Do revne kočé, ravno tej nasprot,
Poterka, in v tami po kljuki šlata,
In pri tej priči se odpro mu vrata.

„Od kod, star mož? Sprejmi vas ljubi Bog!
Je gerda pot, ste imeli zlo nadlog,
Stopite v hišo, breme odložite;
Seer revni smo, pa z nami poterpíte“.

In starček trudni v revno hišo gre,
Dajo mu terd'ga kruha in vodé;
Lepo postrežeta mu mož in žena,
„Pomoč potrebnim dana, ni zgubljena“.

Zdaj žena terdo postljo porahlja,
In prosi tujca, naj se spat poda;
„Vam se bo postelja nočoj podala,
Sej bova jez in mož na klopi spala“.

Že zgodaj vstane starček drugi dan,
Zahvali' se ljudem, lepo gostvan,
Se ves častit, vesel, pred njima vstavi,
In jima prav prijazno tako pravi:

„Jez sim mogočen in bogat gospod,
In ljubim vsih ljudi dobrotnih rad,
Kaj hočeta od mene, zdaj volita,
In treh darov želje mi naznanita“.

Oba se branita, „preljubi gost,
Sva storila le to, kar je dolžnost“,
Ker jima potnik pa le silo dela;
Gresta posvetvat se, kaj bi želela.

Čez dolgo prideta skerbno nazaj
De bi želela si kako in kaj:
„Pobožnost tú, po smerti pa nebesa,
Za tretjo željo pa ne veva česa“.

„To vama bodi“, pravi tuje na to,
Za tretje pa naj vama ljuba bo
Prostorna hiša namest revne kočé“.
„Naj bo“, mu pravita, „če Bog to hoče“.

Odide tuje. Lej čudež se zgodil!
Na mestu kočé hiša že stoji;
In ravno bogatin iz svoje hiše
Stermi, in gleda, in oči si briše.

Skoz okno kliče prot sosedu čez:
„Al se mi sanja, sosed, al je res?
Povejte, kje čez noč ste hišo vzeli?
Al ste jo primolili, al prikleli?“

Prijazni mož na tanko vse pové,
Kako de volil si je tri želje,
In star popotnik, kterga je prenočil,
Je tretjo spolnil, preden se je ločil.

Ke zvé ta bogatin prigodek cel,
Se ksa, de tujca ni pod streho vzel;
Jezi se nad seboj: „neumna glava!
Lej kolka sreča ti po vodi plava!“

Pa žena, ne manj lakomna, ko mož,
Mu hitro pravi: „kaj se klamil boš?
Zasedi hitro berzga konja belea,
Sej kmal doideš tujga čudodelca“.

In kmalo mož na beleu že sedi,
In na kolop za potnikam leti,
In preden tuje do konca loga pride,
Ga jezdec spehan in spotén doide.

„O ljubi mož“, mu pravi, „men' je žal,
De vas sinoč moj hlapec je pregnal,
Lepo vas prosim, meni odpustite,
In drugikrat pri meni prenočíte“.

Popotnik ves prijazen govori:

„Za delo vzamem jez, kar kdo želi“.
Prederzno jezdec koj začne prositi,
Če b' tudi smel tri želje naznaniti.

„To smete“, pravi tuje, „le se bojim,
De napak bo, de voljo vam storim;
Le jezдите domu in premišlujte,
De vas ne gane sreča, dobro čujte“.

Zasuče konja jezdec prav vesel,
Vso srečo vidi že, ki jo je vjel;
In želj stotero mu po glavi kuje,
De pravo bi si vgodil, premišljuje.

Pa konj njegov je zlo nemiren bil,
Po muhah mahal, in moža jezil;
Uide mu beseda z ust nemila:
„De bi se spaka konjska preč ubila!“

In komaj še izgovori, o joj!
Se konj spodtakne, pade terdo koj,
Ubil se je, in sreča je skažena,
Od treh želja je spolnjena že ena!

Po sreči vender bil je jezdec cel,
Odvezal sedlo, ga na ramo vzel;
Po poti ga sovražna sreča draži,
Pa mož se z dvema željama tolaži.

Posebno vroč, soparen dan je bil,
Vroč pot je možu po obrazu lil,
In misli si: doma že žena kosi
Med tem, de trudni mož še sedlo nosi.

Čedalje hujši revež se poti,
Ga vtiska sedlo in hudo teži;
Nevoljin pravi: „Naj b' ga psica vzela,
Naj rajši žena bi na njem sedela!“

In ko bi trenil zgine sedlo preč,
Mož gre lahko, ne čuti teže več;
Skerbi ga vender kaj bo zdaj storiti,
Kako z ženo se modro pomeniti.

Ko v hišo stopi trudni mož doma,
Sedi na sedlu vstrašena gosa;
Od kod de sedlo pride, zlo se čudi,
Zdaj mož pové ji vse, nesrečo tudi.

Tolažil je seer mož na moč ženo,
De tretja želja nesla srečo bo:
Zlata cel kup, obilno premoženje,
To bo osrečilo vse nja življenje.

Odgovori gosa na govor tak:
„Zdaj vidim, mož, kak velik si bedak;
Kaj mi bo sama bogatija vedla,
Si tel me nanj, me želi rajši s sedla.“

Ker mož ženo je dosti rad imel,
In je na sedlu tud ni rad terpel,
Je zdaj še zadnjo tretjo željo sprožil,
Ženo odrešil, sedlo stran položil.

Tako je možu, de se je potil,
Brez konja sedlo ves dobiček bil;
Prenaglost mu je srečo vso skazila,
Ne ve se, al je skušnja ga zmodrila.

Šillerjeva Marija Stuart

iz

Schwengs Erläuterungen zu Schillers Werken.

(Dalje.)

Najpervo zagledamo kraljico, ko je nje dolga ječa naj bolj zojstrena, ker so se katolčani zoper protestantsko kraljico Elizabeto spuntali, da bi Marijo na prestol posadili. Tako koj o začetku sovražne protistavke zagledamo, ki so jo h kervi prisilili. Ječni čuvaj Paulet je ojster protestant, grehu neprizanesljiv, katolski veri sovražen, pa pošten in od poti oistre npravnosti nepremakljiv. Ker je on nesprosljivo ojster, jo tudi v ječi vedno ojstreji derži, pa kraljeva jetnica tudi tako voljno terpi, da jo to visoko dvigne. Pesnik je čut dostojnosti in udanosti tako srečno zvezal, in lepo človeštvo sreea, ki iz tega izvira, s tako gorečnostjo že o začetku igre zaznamoval, da se vsako serce nesrečni uda, in da bi radi, da bi božja povračba, ktero vidimo iz strašnega brezdnja nje kervave pregrehe se dvigati, nje udane, od tug in verskega mira razsvitljene glave, tako hudo ne zadela. Pa kdor je kri prelival, naj se tudi njegova kri prelíje, tako se glasi strašni izrek večne pravice, in on se doverši

v tragiški dostojnosti, človeško strast očisti, kar vsaka prava žaloigra stori, in npravnost v neizprosljivi ojstrosti obvarje.

Kakor se pa v obče npravne ideje naj višja dostojnost resnobe popolnoma izpelje, ravno tako dostojno se tudi Marija obnasa, ravno tako tudi pesnik v razvitju kervave dogodbe ravnanje Svade ganljivo in presunljivo popíše, tako da sta serčna vdeležba in strah vedno večja, dokler kervava dogodka ni doversena. Ako ravno nesrečnica vidi, da je v smertni mreži vjeta, se vendar brezvoljno udarku povračbe ne uda. Spozna, da udarek ne bo nezaslúžen, vendar pa se ne more upu odreči, da bi bilo rešenje nemogoče, ker angleška Elizabeta ni imela pravice nad njenim življenjem.

S tem upanjem, ki se s trepečim dvomom spreminja, se veže živa versta čisto človeških, rahlih in strastnih čutov. Posebno lepo je, ko Marija prosi za pogovor z Elizabeto, in ko ji je to dovoljeno, sme enkrat iz ječe vun v nebni zrak. Čute njenega serca, ko ene trenutke svobodo vživa, ko sinje gore svoje domovine, ko vidi oblake v ljubljeno deželo se poditi, vroče hrepenenje iz tako dolge, strašne tuge je Šiller krásno, prekrasno popisal. Al akoravno se nam zlo smili, vendar vidimo, da je nje glava smrti zapadla, in krásni trenutek z svojimi sanji in upi, ki so nje serce napolnili, svigne skoz zrak kakor blisk skoz tamno noč, in noč le toliko bolj tamno spet stori. Zdi se, kakor da bi jo hotla Svada se enkrat, predenj jo na morišče pelje, k polnemu čutu življenja zbuditi, še enkrat v njej krás življenja in svobode vneti, jo potem toliko bolj ponižati, in strašno pokoriti. Ker pogovor jo ni rešil, temuč pogubil. Ona se pred Elizabeto poniža, al terdega, oholega serca je ne more omečiti, ker ona ni le ker je kraljica in druge vere nje protivnica, ampak tudi ker je ženska, nje sovražnica, in se torej nje nesreče in ponižanja veseli. Ker težko ženska sliši, lepoto druge hvaliti, in ona je od tega dovolj čula, in zraven je Marija se pravico na angličansko krono imelo, torej jo v jezi nevredno zasramuje. V Mariji pa se zavolj tega težko ranjena serce opre, in se takemu nevrednemu zasramovanju nevošljive kraljice zoperstavi.

Nastop, ko Marija iz ječe pride do žalostnega konca, ki jo brezupno in zapuščeno v ječo nazaj pošlje, poviša neskončno vsmiljenje do nesrečne, ker nje ponižanje jo moralno poviša, ker je pravo, za pomoč in vsmiljenje proseče ponižanje, brez da bi sama sebe pozabila, in nevošljivo in hudobno zadržanje Elizabete, ktero se nam stúdi, poviša ravno zavolj tega lepo grešnico in nje skesano serce v naših očeh. Pa s tem nastopom tudi up rešitve zgine, in mi vidimo pogubo proti njej koračiti. Ljubezen in lepota ste jo v hudodelstvo zapeljale, ljubezen in lepota ste, kteri Elizabeta na nje nevošljivo sovraži, ki serce terde sovražnice vsakemu čutu velikodušnosti zaprete. Tako Svada vlada. Ta ji je še grenkejšo osodo pripravila, kakor pogovor z Elizabeto, ki ji je vendar čut pravičnega dvigovanja zoper zavist nevredne ženske za nektore trenutke dovolila. Tudi to grenkoto ji Svada po ravno tistem potu pošlje, jo še nektore trenutke z upom življenja in sreče mami, med tem ko jo mertvaška mreža bolj in bolj zapleta, dokler da se na zadnje z svojim kervavim djanjem in nebesko milostjo sama vidi.

(Dalje sledi.)

Zmes.

Res je, de je na Dunaju ena kuharica več milijonov podedovala. Ona je rojena v Wiesenburgu in je sedaj v službi pri enem bukva-terzeu. Nje prednjiki so bili pa v Cnajmu rojeni. Tam je bil tudi zapustnik te velike dedšine rojen. Piše se Pinkas, pa z poslan- cam deržavniga zbora ni v zlahti. Bil je tkavski podmojster in se iz svoje domovine na Anglesko podal. Kako si je tako silno premoženje nabral, to ni znano; zadosti on je zapustil 30 milijonov. Naj starši dedič, ki v Cnajmu stanuje je te dni na Dunaj prišel, de bi svoje srečne tovarše in tovaršice skupej poklical. Vsih skupej je 10; torej na vsakiga 3 milijone pride. Sklenili so, ne dolgo v Londonu dedšino pustiti, ampak se skorej na pot na Anglesko po zapustnino podati.